

רצון: 3
ההבדל
 נרדפיו הוא, טלון הוא

תכונה ונחשביית צמירה סכלית כפי מכל נטייה נפשית, ומורה שכולה וזוהר בהדבר שהוא נכלה אללו מלד שהוא טוב, וזוהר גזה צכח צמירתו צמייט הסכל, ויזכיר טיכלה אדם צדצר נה

ג. נ. ח. ויבוא המן ויאמר לו המלך וגו' ויאמר המן בלבו. הרשעים ברשות לבם, (בראשית כו מא) ויאמר עשו בלבו, (תהלים יד א) אמר נבל בלבו, (מ"א יב כו) ויאמר ירבעם

1

בלבו, ויאמר המן בלבו. אכל הצדיקים לבם ברשותם, הדא הוא דקתיב (ש"א א יג) וי היא מדברת על לבה, (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו, (ש"א כו א) ויאמר דוד אל ל ודומין לבוראן (בראשית ח כא) ויאמר ה' אל לבו.

הפץ

4

נרדפיו, כי חפץ הוא תכונה נפשית לא ונחשביית, וגדר החפץ הוא טיט לאדם נטייה נפשית אל חיזה דבר ע"י שנתאוה או שמועד צו מלד הערכ או המועיל או ע"י נטייה אחרת נפשית ואין צו ונפעולת הסכל והצמירה, ויזכיר טלדס יחפון צדצר אף טלה ירלה צה, כווי הספן צדצר נע (או צבלתי טקוצ צמעלה) טצזה נאמר טהוא חפץ ולא רולה כווי "כי חפץ צצט יעקב" הי רק חפץ צלא רלון כי טלדס כטיולך צמחטצכו לא ירלה צדצר נע ולא ירלה לעטוהו אצל הי לו חפץ ונטיי נפשית אליה גס טהיח צת יעקב העטיר והטעורכ צו חפץ גס אל זה חץ ונחטק אל הנערה עלונה טכצר היטה צרטוה; ולא כוולא על קרע רק פעל חפץ ולא "רלה" כווי "צטקוליהס נפטס חפלה" (יעעי ק"ו) כי טלדס מלד הסכל לא ירלה צהרע רק חפץ ונטייה טחלוה טגצנ על טללון, גס לא כוולא ליוי או נקטס ון פעל "חפץ" כווי טנוולא "רלה ד"י" ו"טרלכי" וכדוניה, כי לא כוכל ללוות על חפץ טיחפון אדם צדצר פלוכי, כי חפץ אינו צמירי ורלוכי רק תכונה ונטייה נפשית הוטעורכ ועלמו ונמילא אל הדצר אטר ייעצ צעיניו לחמודו ולהטלוה אליו; והחפץ יעכצ לפעמיס אה טללון מללאת אל הפועל כווי "ואס לא יחפץ לקחת אה יצנתו" (דצריס כ"ה) "ואס לא יחפץ לגאלך" (רוט ג"י) טצחנות רלון טלדס ונחטצכו הצמירייה ירלה מלד עלמו לעטות אה טעוצ צעלמו לקייס מלות ד', וכן רולה טיחכס צלימודיס ולעטות עוצ לדקס וחסד, רק חפץ נפטו

ג. הרשעים ברשות לבם. כי

2

הרשע אינו יכול להכריע את לבו רק עושה בעל כרחו למה שלבו חפץ ובא אח"כ לידו חרטה בראותו כי עשה רעה. אך הצדיק אם און יחשוב בלבו הוא יכריחו להפך מעשה הרע היפך מה שלבו חפץ. ולכן כתיב אצל רשע ויאמר בלבו כלו מאמרו ברשות לבו כי בלתי לא יעשה דבר. אבל בצדיקים כתיב וחנה היא מדברת על לבה שמאמרה על לבה שנזרת עליו להטותו אל הנאות. וכן כשכתיב אל לבו פירושו ג"כ מאמרו אליו שנזר עליו [אלשיך ופ"ע]. אבל קשה הלא מצינו גבי אברהם ויאמר בלבו הלכן מאה שנה יולד [גליון קהלת רבה]. וע"י חזקוני מה שתרץ. ויאמר המן בלבו. מי שיחפון המלך ביקרו כמותו ומלאו לבו להתלבש בלבוש מלכות והוא נשמע לגובה לבו. וחנה היא מדברת על לבו. שצרתה ישאנה לקרוא בקול גדול על מר נפשה נגד צרתה והיא כבשה את לבה לתת פוגת לה להתפלל בנחת וקולה לא ישמע. ויאמר דוד אל לבו. שלבו אומר לו שה' בעורו ואם ירדפנו עוד שאלו ה' יביאנו לידו ויהרגנו. והוא חלק עליו ואמר כי לא ישלח ידו במשיח ה' ונמצא הוא בסכנה שמה יפגע בו שאלו ולכן צריך לברוח. ויאמר ה' אל לבו. וא"ת ובהקב"ה היכי שייך לומר הכי. וכי יש לו חפץ להרע עד שיטה אותה. וי"ל שזה כנגד מדה"ד כשירצה ליפרע מהחוטא. והקב"ה יכביש מדה"ר על מדה"ד להאריך אפו.

מלד צמירתו הסכלית ולא יחפון צו מלד חפץ ונטייתו הנפשית, והחפץ יעכצ לפעמיס אה טללון טלא ילא מכה אל הפועל; ויזכיר זה צדצר טהוא עוצ מלד עלמו ו'טלדס רולה צו מלד טכלו רק חפץ מנכו לעטוהו לנעטל; טלדס מלד טכלו רולה טיחכס ויעטס עוצ ולדקס, כי הדצר הוא עוצ צעלמו מלד הסכל, רק חפץ מנכו כי טחלוה וצקטת הטוחסה וכדוניה ונחמונעיס יעלרו צעדו ואס הי יכול להטיג אה הסכלית צלעדי האונלעיס וצלא עורה ועמל צולחי הי רולה צה כי טעוצ צעלס הוא נרלה אלל כל צר טכל רק נע המדוניה אללו צהחמלעיס המוצילים אל הפעולה כווי הטורח לצקטת טחכמה ופיזור המוון ינעטוהו לעטוהו ולזה אמרו צקרבן "כופין אוהו עד טיחמר רולה אנוי" כי אחר טחנו כופין אוהו להקריצ וכצר הציח הקרבן והעכוז והטורח והעמל כצר פסק וחלק לו, אז ידענו צעט טרלונו מוסכים אל הדצר צרלונו הטעוצ מלד עלמו, כי הסכל יגזור גזה טעוצ לעטות מלות ד' ולטמוע דצרי חכמיס, והטעוצ צאטק הוא עוצ נרלה צאונת אלל כל צר טכל אחרי יופסקו ויעצרו הטורח והעמל צהחמלעיס המוצילים אל הסכלית ולפעמיס יגצר גזה חפץ על טללון ולפעמיס יגצר טללון על חפץ; ולזה כוכל ללוות על טללון טהוא עיין סכלי וצמירי טיחמון להצבי רלונו על חפלו ונטייתו הנפשית לרלה דצר פלוכי, טלייר צלצו עוצ הדצר וטועלתו טלו חמקך ונחטצכו אחריי כי פעולת המחטצטה הוא צמירתה טלדס, אצל זה הוא צרלון עליו אצל אי חפטר ללוות אה טלדס על רלון אחריס, רק צרלון עלמו כופין אוהו להגציר רלונו על חפלו עד טיחמר רולה

רולה אנוי, טחמרי הכפיה טכצר עטיי ונעטס טעוצ ידענו טגס רלונו ונכסיכ אל הדצר מלד עלמו כי מנעב כל צר טכל טיכלה ויבחר אה טעוצ והנלוות ואס המונעיס כצר עצרו גס לצצו טלס ויסמח אח"כ על עטוהו הטעוצ צאטק הוא עוצ; — אי"ש ט"ס ויקרל אי קיי כיו טחלות כ"ח י"ס עיין חפץ רלה.

ינעטוהו כי לא מללח היצוה חן צעיניו וצחטגת טחכמה וקייס המלות יעלרו צעדו הטורח והעמל טחלוות צהס, וגצר חפץ על טללון צחפץ לצו וטלוות נפטו המושלת עליו. אי"ש ט"ס ויקרל אי קיי כ"ה יעעי י"ג י"ז, טחלות אי צי עיין רלה, אוה, חמדי, חפץ ד'.

"חפץ" לעומת "רצה". יש חקירות רבות בקשר למילים נרדפות. וכן המלבי"ם מבאר חילוקים בין חפץ לרצון⁷³. המשותף להם הוא מצב פסיכולוגי דק, מצב נפשי עדין. אמנם למלה חפץ יש מובן של דבר מסויים, כגון בגמרא מועד קטן שמחלקת בין חפצי שמים לחפצים אנושיים גשמיים⁷⁴. החפץ פונה יותר אל הממשיות, הוא רצון מגובש, עובדתי, ריאלי. לכן הוא יותר גדול ואדיר. אצל רבי חנניא "רצה", ואצל ישעיהו הנביא "חפץ". חפץ הוא יותר מרצון, הכח הפנימי שלו יותר גדול, שכבר נעשה לחפץ. ההמשך: "לזכות את ישראל" לעומת "למען צדקו". יש לזכות את ישראל, להרבות זכות של התעלות והתרוממות רוחנית. ובשביל זה יש צורך במהלך

(5)

רצון, שכל ומדות

פג

(6)

על הרצון הפנימי אפשר לומר, שהוא ההתגלות הראשונה של המהות הרוחנית, אבל ודאי גם הוא איננו עצמות המהות היסודית של הרוחניות הנשמתית. השכל והמדות הם התגלות שניה ושלישית. כשיש ברצון הפנימי קלקול, אי אפשר שלא יתגלה זה הקלקול בשכל וגם במדות, והחסרון שברצון הפנימי פוגם הוא גם כן את העצמיות הפנימית באיזה מדה. על כן אי אפשר שאור החכמה, ומאור התורה, יאיר באדם בבהירות מובהקה כל זמן שלא שב בתשובה שלמה, המתקנת את היסוד הרוחני, שהיא גורמת שתהיה ההתגלות הרצונית התגלות בהירה ומבהיקה, ואז ממילא מזהירים גם כן הענפים השכליים והמדותיים, ואור התורה הולך ומתעצם, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

השכל והאפי

(7)

פה

השכל החילוני אינו יכול להגביה ולזכך לגמרי את האופי הנפשי, שיסודו מתגלה במהות הרצון מפני שכל הרצון הוא יותר עצמי ויותר עמוק ומושרש בהמהות הנפשית, מהשכל. אבל השכל הקדוש, המואר מאור הקודש, הוא מעדן ומקדש, מצרף ומזקק את הרצון בכל מלואו, מפני שיסוד הוייתו הוא יותר עמוק ויותר תוכני מכל ערכי הרצון כולם, וממקור שפעו הרצונות יונקים.